

עלון שבועי נחלת

שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה
והמועדים

ערש"ק פרשת עקב תשע"ה שנה ה' גליון 197
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: "והיה עקב תשמעון" – כוחו של רבי עקיבא

באותה אשה ובאותו פרק באותו מקום. וכן הוא ברמב"ם (פ"ב מהלכות תשובה ה"א): אי זו היא תשובה גמורה? זה שבא לידו דבר שעבר בו, ואפשר בידו לעשותו, ופירש ולא עשה מפני התשובה, לא מיראה ולא מכשלון כח. כיצד? הרי שבא על אשה בעבירה, ולאחר זמן נתייחד עמה, והוא עומד באהבתו בה ובכח גופו, ובמדינה שעבר בה, ופירש ולא עבר, זהו בעל תשובה גמורה. הוא ששלמה אמר: "וזכור את בוראך בימי בחורותיך".

ואכן מצינו בירושלמי (סוטה פ"ה ה"ה): אברהם עשה יצר רע טוב, ומאי טעמא? (נחמיה ט', ה') "ומצאת את לבבו נאמן לפניך" וכו'. אבל דוד לא היה יכול בו והרגו בלבבו, מאי טעמא? (תהילים ק"ט, כ"ב) "ולבי חלל בקרבלי". ופירש בקרבן העדה: אברהם עשה רע טוב, שאף המעשים הצריכים תאוה גופניות כמו האכילה והשתיה ודומיהן, לא עשה להנאתו כי אם לאהבת המקום, שנאמר "ומצאת את לבבו נאמן לפניך", שלא היה לו אלא לב אחד, ואפילו לבבו הרע היה נאמן לפני ה'. אבל דוד לא היה יכול לכופ יצרו כל כך והרגו בפעם אחת, כלומר הרחיק עצמו מתאוות גופניות על ידי תעניות וסיגופים. ע"כ.

והיינו, שתי הנהגות של בעלי תשובה, הנהגה אחת של אברהם אבינו אשר מתמודד עם היצר הרע, מתמודד עם החטא, נלחם בו והפכו לטוב. לעומת דוד המלך לאחר שנכשל בחטא בת שבע, מעדיף שלא להתמודד עם היצר, היינו עם החטא, לכן קם עליו והרגו.

והנה מובא במדרש בפרשת לך לך (והביא זאת רש"י שם) על הפסוק "ואעשך לגוי גדול": זה שאומרים אלקי אברהם וכו', יכול יהיו חותמין בכולן תלמוד לומר "והיה ברכה" בן חותמין ולא בהם. פירוש שחותמין באברהם, היינו בדור האחרון בדור של עקבתא דמשיחא מול הנסיונות הקשים יעמוד לעם ישראל למגן, כוחו של אברהם אבינו, שעם כל הטומאה אשר פורצת ומתגלית ברחובות, יוכלו לחזור בתשובה ולהתמודד מול החטא ולנצחו.

והנה, בעל המאמר במדרש "בהבראם" – בזכותו של רבי עקיבא, והנה כלל גדול מסור בדינו שהבן הולך בשיטת

הספרי (פרשת בהעלותך פיסקא ע"ה) מביא משא ומתן בין רבי טרפון לרבי עקיבא, עד שרבי טרפון מתבטא בביטוי נדיר על רבי עקיבא, וכך אומר רבי טרפון לרבי עקיבא: העבודה שלא בידיתה, אשריך אברהם אבינו שיצא מחלצין עקיבא, טרפון ראה ושכח, עקיבא דורש מעצמו ומסכים להלכה, הא כל הפורש ממך כפורש מחיי. ע"כ.

וצריך להבין מה פירוש הביטוי "אשריך אברהם אבינו שיצא מחלצין עקיבא"?

נראה לפרש בהקדם מה שמצינו שתי דרשות בחז"ל על מילת "בהבראם", האחת, בדברי הגמרא במסכת מנחות (כ"ט): שמביאה: דדרש רבי יהודה בר רבי אילעאי: אלו שני עולמות שברא הקב"ה אחד בה"י ואחד ביו"ד, ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י, אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י, כשהוא אומר (בראשית ב', ד') "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" אל תקרי "בהבראם" אלא בה"י בראם, הוי אומר העולם הזה בה"י והעולם הבא ביו"ד. ומפני מה נברא העולם הזה בה"י? מפני שדומה לאכסדרה, שכל הרוצה לצאת יצא. ומאי טעמא תליא כרעיה? דאי הדר בתשובה מעיילי ליה וליעייל בה? לא מסתייעא מילתא. וביאר המהרש"א בחידושי אגדות, שאינו יכול להיכנס באותו צד פתוח שבו חטא ויצא, כיון שהחוטא כדי לחזור בתשובה צריך להרחיק הרחקה מרובה מן החטא לבל יפול בו שוב.

אולם מאידך מצינו בחז"ל דרשה אחרת על מילת "בהבראם" שמתפרשת על אברהם. "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" (בראשית ב', ד') – "באברהם" [ב"בהבראם" – אל תקרי בהבראם אלא באברהם" (זוה"ק ח"א לך-לך דף פו: ועוד). "בהבראם" – בזכותו של אברהם" (בראשית רבה ל"ב, ט'). "באברהם הן הן האותיות בהבראם, בזכותו של אברהם" (תנחומא ישן בראשית ט"ז).

נמצא כי לפי הדרשה שמפרשת את מילת "בהבראם" על אברהם, אזי באמת לשיטה זו, ניתן לאדם לחזור בתשובה אף בהתמודדות עם החטא. וכמו שמצינו ביומא (פ"ו): היכי דמי בעל תשובה? אמר רב יהודה: כגון שבאת לפניו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה ופרש הימנה. מחוי רב יהודה

אביו, ומשיטת הבן תוכל לדעת מה היתה שיטת האב. (עיינין שבת מד. וקח: ועירווינין יד. וסוכה לג: וביצה לג. ומועד קטן כד סו"א ובבא מציעא מח: ובבא בתרא עט: וסנהדרין עד. ותמורה כד.) וכמובא במנחות (עט רע"ב) "ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר לה כוותיה דאבוה" וכו' וכתבו התוספות (שם ד"ה ומי): ומי אית ליה לרבי שמעון וכו' משום דאמרן דרבי אלעזר ברבי שמעון סבר לה כוותיה דאבוה, קא פריך הכא מרבי שמעון. וכן לעיל (עב:) דחיק לאוקמיה לרבי אלעזר ברבי שמעון כוותיה דאביו רבי שמעון. עכ"ל. וכיוצא בזה בבכורות (ס:) "רבי אלעזר ברבי שמעון אומר וכו' וסבירא ליה כאבוה".

נמצא כי רבי עקיבא סובר שניתן להתמודד עם החטא כאברהם אבינו. לכן אמר רבי טרפון: "אשריך אברהם אבינו שיצא מחלצין עקיבא".

הטור (סימן קל"ה) כתב, שכאשר אומרים "קדוש קדוש קדוש", בני ספרד נותנים עיניהם למטה ואילו בני אשכנז וצרפת נותנים עיניהם למעלה ונושאים גופיהן כלפי מעלה וכו'. עכ"ל. והבית יוסף שם כתב, שלשון רבינו אינו מכוון, שהרי כולם נושאים גופיהן כלפי מעלה ואין בניהם אלא שאלו נותנים עיניהם למטה ואילו בני אשכנז נותנים עיניהם למעלה. וכתב השבולי הלקט מה שנוהגים בני העולם לנענע עצמם בקדושה מצאתי טעם בשם רש"י, דכתיב בישעיה (פרק ו') לאחור הפסוק "וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש" נאמר "וינועו אמות הסיפים מקול הקורא" והעצים והאבנים היו מתנועעים ומזדעזעים מאימת המלך, כ"ש אנו שאנו מכירים שיש לנו להזדעזע מאימתו.

אולם בסידור הרוקח הביא טעם אחר, שבשעת אמירת "קדוש קדוש קדוש", עולים המלאכים עד כסא הכבוד, ובכסא הכבוד חקוקה צורתו של יעקב אבינו אשר שמו נקרא "יעקב" הוא על שם "וידו אוחזת בעקב עשו", ובכן בשעת אמירת "קדוש קדוש קדוש" יש עליית העקב, היינו התגלות נשמת רבי עקיבא שנהרג על קידוש ה' וקיים מצות "ונקדשתי בתוך בני ישראל", ועליו אמרו חז"ל (ברכות סא.) "אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד", ומובא בשער הגלגולים (הקדמה ל"ב), שנשמת רבי עקיבא היתה בעקב עשו.

והיינו רבי עקיבא הסובר כי ניתן להתמודד עם החטא ולנצחו, כוחו עומד לעם ישראל בעת עקבתא דמשיחא, שיוכלו להתמודד עם הנסיונות הקשים של הדור האחרון. ובגודל קדושתו ניתן להעלות גם את חלק העקב, את הימים הקשים של עקבתא דמשיחא.

וזוהו "והיה עקב תשמעון", שבעקבתא דמשיחא יגאלו ישראל בכוחו של רבי עקיבא. ועל זה אמרו חז"ל (סנהדרין צז:): אין ישראל נגאלים אלא בזכות התשובה.

שבת מברכים חודש אלול:

א. בספר דרכי חיים ושלוש מתאר מעמד ברכת החודש בשבת מברכים אלול בהיכלו של הרה"ק מוהר"א ממונקאטש זי"ע. וז"ל: בשבת מברכין אלול, כשהרים קולו נאדר בקודש לומר "ראש חודש אלול יהיה ביום" – חיל כילודה אחז לכל השומעים. וכן אחר כך, באמירת "יחדשוהו הקב"ה עלינו ועל כל עמו בית ישראל בכל מקום שהם לטובה ולברכה וגו', אחר תיבת "ולרפואה שלימה" היה מוסיף ואומר בקול בכי: "ולתשובה שלימה ולגאולה קרובה ונאמר אמך". ולנוכח, באותה שעה היתה עוברת רוח טהרה על המתפללים עד ש"אם אבן הוא נימוח ופשפש במעשיו". עכ"ל.

ב. מובא בספרים הקדושים, שמי שמתחיל להתחזק ולהתעלות קודם חודש אלול, זוכה לסיעתא דשמיא עצומה בחודש אלול בעשיית התשובה ולרחמים מרובים.

ג. הרה"ק מצאנו זי"ע היה מספר כשבירכו את החודש אלול אצל הרבי הקדוש מלובלין זי"ע, הרי הקירות בכו יחד איתו, מגודל ההתעוררות והתלהבות (גליון מעון דוד).

ד. סיפר מרן הרמ"ח מסלונים זצ"ל (מאמר מרדכי ח"ב עמ' רס"ה): הרה"ק מקוברין זי"ע סיפר על עצמו, בימי ילדותו בהיותו כבר שית, והיה שבת מברכים אלול, והוא השתובב כדרך הילדים. ניגשה אליו אחותו וצעקה עליו: משה! הרי כבר בירכו את חודש אלול, והדגים במים זוחלים ורועדים מאימת הדין, ואתה משחק עם הילדים?

ואמר הרה"ק: היא היתה צדקנית, ודבריה נכנסו ללבי, ומאז הכנסתי את עצמי לעבודת השי"ת.

ה. הרה"ק הרדצ"ש מלעלוב זי"ע סיפר על זקינו הרבי ר' משה מלעלוב זי"ע: החל משבת מברכין חודש אלול ראו בביתו פחד ימי הדין והתרגשות ימים נוראים, כל כך עד שכל בני הבית והמשרתים היו מפיסיים ומרצים האחד לחברו כמו בערב יוה"כ (קובץ בית דוד).

ו. בספר רזא דעובדא (עמ' נ"א) מביא ששמע מהאדמו"ר מוהרא"ז מקרעטשניף זצ"ל, שסיפר מדודו הקדוש מהר"ם מפרימישלאן זי"ע, שבמוצי"ש מברכין אלול, לא רצה פעם לקבל פתקאות מהאנשים שבאו לשבות אצלו בצילו לש"ק זה, באמרו שכבר הגיעה שבת מברכין אלול ומאיר עדיין לא עשה תשובה.

עוד מובא שם, שהרה"ק רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זי"ע: אשהחל משבת מברכין אלול לסיים מדי שבת כל ספר התהילים בציבור בש"ק אחה"צ עד ראש השנה.

ז. על האוירה המיוחדת ששררה בחצירו של הדברי חיים מצאנו זי"ע כותב המשב"ק רבי רפאל צימטבוים זצ"ל (דרכי חיים ח"ב עמ' ט'): מובן גודל הפחד שנפל על כל הציבור, וביותר פרשת ראה כשבירכו ר"ח אלול, היה רבינו מתחיל לומר תורה בניגון, בניגון הזה היה אומר כל חודש אלול, שהיה מעורר כל אחד לתשובה, כמעט שכל אחד היה בוכה בשומו על ליבו במה היה מבלה את כל השנה.

ח. בספר אדמו"רי בעלזא מתואר השבת מברכים אצל הרה"ק ר' אהרן מבעלזא זי"ע: שבת מברכין של "חודש אלול", היתה תדיר שבת מיוחדת במינה, והיתה נסוכה כבר באווירה העילאית של ימי הרחמים והרצון המשמיים ובאים, אשר אפפה את ביתו נאווה קודש של רבינו הקדוש זי"ע. על אף שעבודת קדשו של מרן היתה כידוע בהצנע ובהסתר מעיני כל, עם זאת בשעה ששמעו את המילים "ראש חודש אלול" יוצא מפורש מפי קדשו, היה ניכר בעליל החיל ורעדה של יום הדין, ואימה ופחד נפלו על כל הנוכחים.

ט. על מרן החפץ חיים מסופר (תולדות הח"ח עמ' ק"ח): פעם נזדמן לו לאחד הרבנים להתפלל עמו בביהכ"נ בשבת מברכים חודש אלול, וכשהתחיל החזן לומר את המילים: "ראש חודש אלול יהיה ביום" ... "הזדעזע החפץ חיים זי"ע, וירתע כל גופו, ונתפרץ בכי גדול, עד שאימה ופחד נפלו כל קהל המתפללים.

י. הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר עה"פ "יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע". אמ"ש נוטריקון שבת מברכים אלול, דמשבת מברכים אלול אין רשות למזיקים לעשות רע לעם ישראל.

להתענג בתענוגים

שיעורי הרב איתי בן אהרן שליט"א

0504133783

לשמיעה שיעורים על פרשת עקב

שלוחה 153